

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (dešimtoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. sausio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvas asmenų judėjimas – Sąjungos pilietybė –
Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje – Direktyva 2004/38/EB –
17 straipsnio 1 dalies a punktas – Teisė nuolat gyventi šalyje – Įgijimas prieš pasibaigiant penkerių
metų nepertraukiamo gyvenimo šalyje laikotarpiui – Darbuotojas, kuris nutraukė darbinę veiklą,
sulaukęs amžiaus, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją“

Byloje C-32/19

dėl *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) 2018 m. gruodžio 19 d. nutartimi, kurią
Teisingumo Teismas gavo 2019 m. sausio 18 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti
prejudicinį sprendimą byloje

AT

prieš

Pensionsversicherungsanstalt

TEISINGUMO TEISMAS (dešimtoji kolegija),

kurį sudaro dešimtosios kolegijos pirmininkas I. Jarukaitis, penktosios kolegijos pirmininkas E. Regan
(pranešėjas) ir teisėjas E. Juhász,

generalinis advokatas M. Szpunar,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Pensionsversicherungsanstalt*, atstovaujamos advokatų J. Milchram, A. Ehm ir T. Mödlagl,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos J. Schmoll ir G. Hesse,
- Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, H. Eklinger ir J. Lundberg,
- Europos Komisijos, atstovaujamos B.-R. Killmann, J. Tomkin ir E. Montaguti,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be
išvados,

* Proceso kalba: vokiečių.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios [d]irektyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46; klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47), 17 straipsnio 1 dalies a punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant AT ir *Pensionsversicherungsanstalt* (Pensijų draudimo įstaiga, Austrija) ginčą dėl pastarosios atsisakymo skirti jam Austrijos teisės aktuose numatytą kompensacinį priedą prie senatvės pensijos.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas (EEB) Nr. 1251/70

- 3 1970 m. birželio 29 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 1251/70 dėl darbuotojų, pagal darbo sutartį dirbusių valstybėje narėje, teisės pasilikti tos valstybės teritorijoje (OL L 142, 1970, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk. 1 t., p. 32) 2 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„Teisę likti nuolat gyventi valstybės narės teritorijoje turi šie asmenys:

- a) darbuotojas, kuris, pasibaigus jo veiklai, pasiekė amžių, kada pagal tos valstybės narės teisę galima gauti senatvės pensiją, ir kuris dirbo toje valstybėje bent dvylika pastarųjų mėnesių ir ten gyveno nepertraukiamai daugiau kaip trejus metus;

<...>“

Direktyva 75/34/EEB

- 4 1974 m. gruodžio 17 d. Tarybos direktyvos 75/34/EEB dėl valstybės narės piliečių teisės pasilikti kitos valstybės narės teritorijoje baigus joje savarankiškai dirbančio asmens veiklą (OL L 14, 1975, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 170) 2 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„Kiekviena valstybė narė pripažįsta teisę pasilikti visam laikui jos teritorijoje:

- a) bet kuriam asmeniui, kuris, baigdamas savo veiklą, yra sulaukęs tos valstybės teisėje numatyto teisės į senatvės pensiją amžiaus ir kuris toje valstybėje bent pastaruosius dvylika mėnesių vertėsi savo veikla bei nuolat gyveno ilgiau kaip trejus metus.

Jei tos valstybės narės teisė tam tikrų kategorijų savarankiškai dirbantiems asmenims nesuteikia teisės į senatvės pensiją, amžiaus reikalavimas laikomas patenkintu, kai gavėjas sulaukia 65 metų amžiaus;

<...>“

Direktyva 2004/38

5 Direktyvos 2004/38 10, 17-19 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(10) Tačiau savo teisėmis gyventi [šalyje] besinaudojantys asmenys neturėtų tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės paramos sistemai per pradinį gyvenimo joje laikotarpį. Todėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisė gyventi šalyje ilgesnį kaip trijų mėnesių laikotarpį turėtų būti suteikiama taikant tam tikrus reikalavimus.

<...>

(17) Nuolatinio gyvenimo [šalyje] galimybė nusprendusiems ilgam laikui įsikurti priimančiojoje valstybėje narėje Sąjungos piliečiams sustiprintų Sąjungos pilietybės jausmą ir yra pagrindinis elementas skatinant socialinę sanglaudą, kas [o tai] yra vienas iš pagrindinių Sąjungos tikslų. Todėl nuolatinio gyvenimo [šalyje] teisė turėtų būti nustatyta visiems Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, kurie pagal šia direktyva nustatytus reikalavimus gyveno priimančiojoje valstybėje narėje ištisinį penkerių metų laikotarpį ir jiems nebuvo pritaikyta išsiuntimo iš šalies priemonė.

(18) Siekiant, kad nuolatinio gyvenimo šalyje teisė būtų tikras integravimosi į priimančiosios valstybės narės visuomenę variklis, kartą ją suteikus, nebeturėtų būti keliami jokie reikalavimai.

(19) Tam tikri privalumai, būdingi Sąjungos piliečiams, kurie yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji, ir jų šeimos nariams, kurie gali suteikti galimybę šiems asmenims įgyti nuolatinio gyvenimo šalyje teisę dar neišgyvenus priimančiojoje valstybėje narėje penkerių metų, turėtų būti išsaugoti, kadangi jie sudaro įgyjamąsias teises, suteiktas [Reglamentu Nr. 1251/70] ir [Direktyva 75/34].“

6 Direktyvos 2004/38 III skyriuje „Teisė gyventi šalyje“ yra 6–15 straipsniai.

7 Jos 6 straipsnio „Teisė gyventi šalyje iki trijų mėnesių“ 1 dalyje nurodyta:

„Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje iki trijų mėnesių trukmės laikotarpį, netaikant jokių reikalavimų ar formalumų, išskyrus reikalavimą turėti [galiojančius] tapatybės kortelę arba pasą.“

8 Direktyvos 7 straipsnio „Teisė gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius“ 1 dalyje nustatyta:

Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje [teritorijoje] ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

- a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji priimančiojoje valstybėje narėje, arba
- b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, arba
- c) – yra priimti į privačią arba valstybinę instituciją, akredituotą ar finansuojamą priimančiosios valstybės narės pagal savo įstatym[us] ar kitų teisės aktų [administracinę] praktiką, turėdami pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, įskaitant profesinį rengimą ir

- turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje ir užtikrina atitinkamą nacionalinę instituciją pateikdami deklaraciją ar kitokiu jų pasirinktu lygiaverčiu būdu, kad jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, arba

d) yra Sąjungos pilietį, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintys ar kartu vykstantys [ar pas jį atvykstantys] šeimos nariai.“

9 Direktyvos 14 straipsnyje „Teisės gyventi šalyje išlaikymas“ nustatyta:

„1. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi 6 straipsnyje numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

2. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai [turi] 7, 12 ir 13 straipsniuose numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie atitinka ten [šiuose straipsniuose] nustatytus reikalavimus.

Ypatingais atvejais, kai yra pagrįstai abejojama, ar Sąjungos pilietis ar jo šeimos nariai atitinka 7, 12 ir 13 straipsniuose nustatytus reikalavimus, valstybės narės gali patikrinti, ar šių reikalavimų laikomasi. Toks tikrinimas neatliekamas sistemiškai.“

10 Direktyvos 2004/38 IV skyriuje „Nuolatinio gyvenimo šalyje teisė“ yra I skirsnis „Atitiktis reikalavimams“, jame yra 16 ir 17 straipsniai.

11 Šios direktyvos 16 straipsnio „Bendra taisyklė Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams“ 1 dalyje įtvirtinta:

„Sąjungos piliečiai, kurie priimančiojoje valstybėje narėje legaliai gyveno ištisinį penkerių metų laikotarpį, turi nuolatinio gyvenimo joje teisę. Šiai teisei netaikomi III skyriuje numatyti reikalavimai.“

12 Direktyvos 17 straipsnio „Išimtys priimančiojoje valstybėje narėje nebedirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams“ 1 dalyje nustatyta:

„Nukrypstant nuo 16 straipsnio, teisė į nuolatinį gyvenimą priimančiojoje valstybėje narėje suteikiama nepasibaigus penkerių ištisinių metų gyvenimo šalyje laikotarpiui tokiems asmenims:

- a) darbuotojams ar savarankiškai dirbantiems, kurie baigę dirbti yra pasiekę tokį amžių, kuris pagal tos valstybės narės įstatymus suteikia teisę į senatvės pensiją, arba darbuotojams, kurie pasitraukia iš apmokamo darbo pareigų, pirma laiko išėję į pensiją, jei jie dirbo toje valstybėje narėje ne trumpiau kaip paskutinius dvylika mėnesių ir gyveno joje ištisai ilgiau kaip trejus metus.

<...>“

Austrijos teisė

13 Pagrindinei bylai taikytinos redakcijos *Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz* (Įstatymas dėl įsikūrimo ir gyvenimo šalyje, *BGBI.* I, 100/2005) 53a straipsnio 1 ir 3 dalyse įtvirtinta:

„1. [Europos ekonominės erdvės (EEE)] piliečiai, turintys Sąjungos teisėje įtvirtintą teisę gyventi šalyje (51 ir 52 straipsniai), neatsižvelgiant į tai, ar įvykdomos kitos 51 ar 52 straipsnyje nustatytos sąlygos, po penkerių metų teisėto ir nepertraukiamo gyvenimo federalinėje teritorijoje įgyja teisę nuolat gyventi šalyje. Gavus tokio piliečio prašymą ir patikrinus jo gyvenimo šalyje laikotarpį, jam nedelsiant išduodama nuolatinį gyvenimą šalyje patvirtinanti pažyma.

<...>

3. Nukrypstant nuo 1 dalies, EEE piliečiai pagal 51 straipsnio 1 dalies 1 punktą įgyja teisę nuolat gyventi šalyje prieš pasibaigiant penkerių metų laikotarpiui, jeigu:

- 1) nutraukiant darbinę veiklą sulaukė teisės aktuose numatyto pensinio amžiaus arba yra darbuotojai, kurie nutraukia darbinę veiklą po išankstinio išėjimo į pensiją, jei federalinėje teritorijoje dirbo bent paskutinius dvylika mėnesių ir gyvena joje ištisai ne trumpiau kaip trejus metus;
- 2) bent dvejus metus ištisai gyvena federalinėje teritorijoje ir nustoja dirbti joje dėl nuolatinio nedarbingumo. Gyvenimo federalinėje teritorijoje trukmės sąlyga netaikoma, jeigu nedarbingumas atsirado dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos, dėl kurio atitinkamam asmeniui suteikiama teisė į pašalpą, kurią visą ar iš dalies moka Austrijos pensijų draudimo įstaiga; arba
- 3) po trejų metų darbo ir nepertraukiamo gyvenimo federalinėje teritorijoje dirbo kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, tačiau yra išlaikę savo gyvenamąją vietą federalinėje teritorijoje ir paprastai grįžta į ją bent kartą per savaitę;

Suteikiant 1 ir 2 punktuose numatytą teisę, darbo laikotarpiai kitos Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje laikomi darbo laikotarpiais federalinėje teritorijoje. <...>“

- 14 *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (Bendrasis socialinio draudimo kodeksas) 292 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jei pensijos gavėjo gaunama pensija kartu su gynosiomis asmeninėmis pajamomis iš kitų šaltinių ir kitais ištekliais, į kuriuos reikia atsižvelgti pagal 294 straipsnį, nesiekia jam taikomo minimalaus dydžio (293 straipsnis), pensijos gavėjas, kol jis teisėtai nuolat gyvena valstybės teritorijoje, pagal šio skirsnio nuostatas turi teisę į kompensacinį priedą prie pensijos.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 Ieškovas pagrindinėje byloje yra Rumunijos pilietis, gimęs 1950 m. sausio 28 d., nepertraukiamai gyvenantis Austrijoje nuo 2013 m. rugpjūčio 21 d., kuriam 2015 m. sausio 28 d. sukako teisės aktuose nustatytas pensinis amžius.
- 16 Nuo 2013 m. spalio 1 d. iki faktinio išėjimo į pensiją 2015 m. rugpjūčio 31 d. ieškovas pagrindinėje byloje dirbo dvylika valandų per savaitę tabako kioske. Nuo 2016 m. balandžio 1 d. iki 2017 m. vasario 1 d., t. y. dienos, kai galutinai nutraukė darbinę veiklą, jis dirbo šiame tabako kioske mažiau, nei jo darbo sutartyje numatytos 20 valandų per savaitę, tam, kad galėtų gauti darbuotojo registracijos sertifikatą pagal Įstatymo dėl įsikūrimo ir gyvenimo šalyje 51 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Šį sertifikatą Austrijos institucija jam išdavė 2016 m. rugpjūčio 10 d.
- 17 Ieškovas pagrindinėje byloje per mėnesį gauna 26,73 EUR dydžio Austrijos senatvės pensiją ir 204 EUR dydžio Rumunijos senatvės pensiją.
- 18 2017 m. vasario 14 d. ieškovas pagrindinėje byloje paprašė, kad nuo 2017 m. kovo 1 d. prie jo senatvės pensijos būtų mokamas Bendrojo socialinio draudimo kodekso 292 straipsnyje numatytas kompensacinis priedas. Grįsdamas savo prašymą jis nurodė, kad turi teisę nuolat gyventi Austrijoje pagal Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punktą.
- 19 Pensijų draudimo įstaiga atmetė šį prašymą, remdamasi tuo, kad ieškovas pagrindinėje byloje Austrijoje gyveno neteisėtai.

- 20 *Landesgericht Graz* (Graco apygardos teismas, Austrija) atmetė ieškovo pagrindinėje byloje dėl Pensijų draudimo įstaigos sprendimo pareikštą ieškinį. Šis teismas nusprendė, kad Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyti reikalavimai, t. y. veiklos vykdymas priimančiojoje valstybėje narėje bent paskutinius dvylika mėnesių ir nepertraukiamas gyvenimas joje trejus metus, taip pat taikomi tuo atveju, kai darbuotojas nutraukia darbinę veiklą, sulaukęs teisės aktuose nustatyto pensinio amžiaus. Ieškovas šių reikalavimų netenkinio.
- 21 *Oberlandesgericht Graz* (Graco aukštesnysis apygardos teismas, Austrija) atmetė ieškovo pagrindinėje byloje apeliacinį skundą dėl *Landesgericht Graz* (Graco apygardos teismas) sprendimo, pritardamas pastarojo teismo pateiktam direktyvos 17 straipsnio 1 dalies a punkto išaiškinimui.
- 22 *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija), kuriam ieškovas pagrindinėje byloje pateikė kasacinį skundą, nurodo, kad neginčijama, jog ieškovas pagrindinėje byloje, kaip ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis (bent jau nuo to laiko, kai pasibaigė antrieji darbo santykiai), neturi pakankamai išteklių, kaip tai suprantama pagal nurodytos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a ir b punktus. Šis teismas taip pat nurodo, kad Austrijos teisėje nurodytą referencinę datą, t. y. 2017 m. kovo 1 d., ieškovas pagrindinėje byloje Austrijoje dar nebuvo išgyvenęs nepertraukiamai penkerius metus.
- 23 Taigi, siekdamas išspręsti nagrinėjamą ginčą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas norėtų išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/38/EB 17 straipsnio 1 dalies a punkto paskutiniame sakinyje nustatyti trukmės reikalavimai taip pat taikytini pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbantiems asmenims, kuriems darbinės veiklos nutraukimo momentu jau sukako priimančiosios valstybės narės teisės aktuose nustatytas pensinis amžius.
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad klausimas, kada ieškovas pagrindinėje byloje turi būti laikomas nutraukusiu darbinę veiklą, neturi įtakos ginčo pagrindinėje byloje sprendimui, nes, nepaisant to, kokia data būtų pasirinkta, šios direktyvos 17 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyti kumuliaciniai reikalavimai netenkinami. Viena vertus, kai 2015 m. rugpjūčio 31 d. ieškovas pirmą kartą nutraukė darbinę veiklą Austrijoje, sulaukęs teisės aktuose nustatyto pensinio amžiaus, jis neabejotinai prieš tai dirbo paskutinius dvylika mėnesių, tačiau nebuvo ištisai pragyvenęs šioje valstybėje narėje trejus metus. Kita vertus, kai 2017 m. vasario 1 d. nutraukė antrąją darbinę veiklą, jis jau buvo pragyvenęs šioje valstybėje narėje ilgiau nei trejus metus, tačiau ši veikla truko tik dešimt mėnesių iki jam galutinai nustojus dirbti.
- 25 Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar [Direktyvos 2004/38/EB] 17 straipsnio 1 dalies a punktą reikia aiškinti taip, kad darbuotojai, kurie, nutraukdami darbinę veiklą, yra sulaukę tokio amžiaus, kuris pagal darbo vietos valstybės narės įstatymus suteikia teisę į senatvės pensiją, turi būti išdirbę toje valstybėje narėje bent paskutinius dvylika mėnesių ir gyvenę joje ištisai ilgiau kaip trejus metus tam, kad įgytų nuolatinio gyvenimo toje valstybėje narėje teisę prieš pasibaigiant penkerių metų gyvenimo šalyje laikotarpiui?
2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas: Ar pagal Direktyvos 2004/38/EB 17 straipsnio 1 dalies a punkte numatytą pirmą alternatyvą darbuotojai turi nuolatinio gyvenimo šalyje teisę, jei įsidarbina kitoje valstybėje narėje tada, kada galima numatyti, kad jie galės dirbti tik santykinai trumpą laikotarpį, kol sulauks teisės aktuose nustatyto teisę į senatvės pensiją suteikiančio amžiaus, o nutraukę darbinę veiklą dėl nedidelių pajamų bet kuriuo atveju bus priklausomi nuo priimančiosios valstybės narės socialinės paramos išmokų?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 26 Pateikdamas pirmąjį klausimą nacionalinis teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, jog, siekiant įgyti teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje prieš pasibaigiant penkerių metų nepertraukiamo gyvenimo joje laikotarpiui, bent dvylikos paskutinių mėnesių darbo ir nepertraukiamo gyvenimo joje daugiau nei trejus metus reikalavimai taikytini darbuotojui, kuris darbinės veiklos nutraukimo momentu sulaukė šios valstybės narės teisės aktuose nustatyto amžiaus, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją.
- 27 Pirmą, dėl šios nuostatos formuluotės reikia konstatuoti, kad, kiek tai susiję su nuolatinio gyvenimo priimančiojoje valstybėje narėje teisės pripažinimu, joje nustatyti du pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbančio asmens darbinės veiklos nutraukimo atvejai: pirmas, kai tokiam asmeniui sukanka taikomuose nacionalinės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją, ir, antras, kai ši veikla nutraukiama po išankstinio išėjimo į pensiją.
- 28 Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kiek tai susiję su Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punkto taikymu, kelia klausimą dėl galimo skirtumo tarp šių dviejų atvejų, niekas šios nuostatos formuluotėje neparodo, kad veiklos vykdymo laikotarpio ir gyvenimo šalyje trukmės reikalavimus reikia taikyti tik tais atvejais, kai veikla buvo nutraukta po išankstinio išėjimo į pensiją.
- 29 Iš šios nuostatos struktūros matyti, kad jos paskutiniame sakinyje, kuris prasideda jungtuku „jie“, nurodyti reikalavimai taikytini tiek vienam, tiek kitam šioje nuostatoje nurodytiems atvejams. Taigi šiuos reikalavimus turi įvykdyti darbuotojas, kuriam nutraukiant darbinę veiklą sukanka priimančiosios valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją.
- 30 Antra, tokį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2004/38 bendra struktūra. Šiuo klausimu reikia priminti, kad, pirma, šios direktyvos 19 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, jog tam tikri privalumai, būdingi Sąjungos piliečiams, kurie yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji, ir jų šeimos nariams, kurie gali suteikti galimybę šiems asmenims įgyti nuolatinio gyvenimo šalyje teisę dar neišgyvenus priimančiojoje valstybėje narėje penkerių metų, turėtų būti išsaugoti kaip įgytos teisės, suteiktos pagal Reglamentą Nr. 1251/70 ir Direktyvą 75/34.
- 31 Reglamento (EEB) Nr. 1251/70 2 straipsnio 1 dalies a punkte buvo nustatyta, kad teisę likti nuolat gyventi valstybės narės teritorijoje turėjo darbuotojas, kuris, nutraukdamas darbinę veiklą, pasiekė amžių, kada pagal tos valstybės narės teisę galima gauti senatvės pensiją, ir kuris dirbo toje valstybėje bent dvylika paskutinių mėnesių ir ten ištisai gyveno daugiau kaip trejus metus. Direktyvos 75/34 2 straipsnio 1 dalies a punkte panaši taisyklė įtvirtinta savarankiškai dirbantiems asmenims.
- 32 Taigi, nors pagal Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punktą Sąjungos teisės aktų leidėjas išplėtė jame numatytos išimties taikymą darbuotojams, kurie nustoja dirbti pagal darbo sutartį išėję į išankstinę pensiją, iš to negalima daryti išvados, kad jis siekė atleisti kitus darbuotojus nuo šioje nuostatoje nustatytų reikalavimų, kurie jiems jau buvo taikomi pagal Reglamentą Nr. 1251/70 ar Direktyvą 75/34, laikymosi.

- 33 Taip pat primintina, kad dėl teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje Direktyvoje 2004/38 numatyta laipsniškai taikoma sistema, iš esmės apimanti iki šios direktyvos galiojusiuose įvairiuose Sąjungos teisės aktuose ir jurisprudencijoje numatytus teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo etapus ir sąlygas (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *B ir Vomero*, C-316/16 ir C-424/16, EU:C:2018:256, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 34 Pirmą, dėl teisės gyventi šalyje iki trijų mėnesių pažymėtina, kad šios direktyvos 6 straipsnyje iš reikalavimų ir formalumų, taikomų siekiant ją įgyti, numatytas tik reikalavimas turėti galiojančius tapatybės kortelę arba pasą, o pagal jos 14 straipsnio 1 dalį šią teisę Sąjungos pilietis ir jo šeimos nariai turi tol, kol jie netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *B ir Vomero*, C-316/16 ir C-424/16, EU:C:2018:256, 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 35 Antra, teisės gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius suteikimui taikomi Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalyje nustatyti reikalavimai, o pagal jos 14 straipsnio 2 dalį šią teisę Sąjungos pilietis ir jo šeimos nariai turi tol, kol juos atitinka. Iš šios direktyvos 10 konstatuojamosios dalies būtent matyti, kad šiais reikalavimais visų pirma siekiama, kad tokie asmenys netaptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *B ir Vomero*, C-316/16 ir C-424/16, EU:C:2018:256, 53 punktas).
- 36 Galiausiai šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Sąjungos piliečiai, kurie priimančiosios valstybės narės teritorijoje teisėtai ištiesai gyveno penkerių metų laikotarpį, įgyja teisę nuolat gyventi šalyje ir kad šiai teisei netaikomi pirmesniame punkte nustatyti reikalavimai. Kaip nurodyta direktyvos 18 konstatuojamojoje dalyje, kartą suteikus teisę nuolat gyventi šalyje, nebeturėtų būti keliami jokių kitų reikalavimų, siekiant, kad ji būtų tikras integracijos į šios valstybės narės visuomenę variklis (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *B ir Vomero*, C-316/16 ir C-424/16, EU:C:2018:256, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 37 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad nors, kaip buvo priminta šio sprendimo 31 punkte, darbuotojų, kurie nutraukė darbinę veiklą priimančiojoje valstybėje narėje, teisė nuolat gyventi šalyje prieš priimant Direktyvą 2004/38 buvo reglamentuojama specialiosiose Sąjungos teisės nuostatose, šiuo metu jai taikoma šios direktyvos 17 straipsnio 1 dalis, kuri, remiantis jos formuluote, yra nukrypti nuo minėtos direktyvos 16 straipsnio leidžianti nuostata.
- 38 Vadinas, nuostatos, reglamentuojančios darbuotojų, kuriems nutraukiant darbinę veiklą sukako šios valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją, teisę nuolat gyventi šalyje, kaip antai įtvirtintos Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punkte, patenka į šioje direktyvoje nustatytą laipsniškai taikomą sistemą ir įtvirtina palankesnę šios kategorijos Sąjungos piliečiams taikytiną tvarką, nes leidžia jiems įgyti teisę nuolat gyventi šioje valstybėje narėje prieš pasibaigiant nepertraukiamo penkerių metų gyvenimo joje laikotarpiui. Be to, kaip nukrypti leidžiančios nuostatos, jos turi būti aiškinamos griežtai (pagal analogiją žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Zh. ir O.*, C-554/13, EU:C:2015:377, 42 punktą).
- 39 Darytina išvada, jog tam, kad įgytų teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, šie darbuotojai turi atitikti Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytus reikalavimus, t. y. vykdyti veiklą bent dvylika paskutinių mėnesių priimančiojoje valstybėje narėje ir ištiesai joje gyventi ilgiau nei trejus metus. Iš esmės, jeigu ši nuostata būtų aiškinama taip, kad vien to, jog darbuotojui nutraukiant darbinę veiklą sukako priimančiosios valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją, pakanka, kad jam būtų suteikta teisė nuolat gyventi šioje valstybėje narėje, nekeliant jokio gyvenimo šioje valstybėje narėje trukmės iki šios veiklos nutraukimo reikalavimo, būtų nepaisoma šioje direktyvoje nustatytos laipsniškai taikomos sistemos.

- 40 Be to, aiškinimas, kad darbuotojai, kuriems nutraukiant darbinę veiklą sukako valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją, neturėtų įvykdyti Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytų reikalavimų tam, kad galėtų įgyti teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje prieš pasibaigiant nepertraukiamo penkerių metų gyvenimo joje laikotarpiui, prieštarautų šios direktyvos tikslams.
- 41 Kaip nurodyta Direktyvos 2004/38 17 konstatuojamojoje dalyje, teisė nuolat gyventi šalyje yra pagrindinis elementas skatinant socialinę sanglaudą ir šioje direktyvoje ji buvo numatyta siekiant sustiprinti Sąjungos pilietybės jausmą, todėl Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė, kad teisės nuolat gyventi šalyje suteikimas pagal Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalį priklauso nuo Sąjungos piliečio integracijos į priimančiąją valstybę narę (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *B ir Vomero*, C-316/16 ir C-424/16, EU:C:2018:256, 57 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 42 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad integracija, kuri yra Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo pagrindas, pagrįsta ne tik teritorijos ir laiko, bet ir kokybiniais veiksniais, susijusiais su integracijos į priimančiąją valstybę narę laipsniu (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *B ir Vomero*, C-316/16 ir C-424/16, EU:C:2018:256, 58 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 43 Atsižvelgiant į Direktyvos 2004/38 tikslą darytina išvada, kad teisė nuolat gyventi šalyje remiantis šios direktyvos 17 straipsnio 1 dalies a punktu gali būti suteikta darbuotojui, kuriam nutraukiant darbinę veiklą sukako valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją, tik jeigu jo integracija į priimančiąją valstybę narę gali būti patvirtinta įvykdžius šioje nuostatoje įtvirtintus reikalavimus (pagal analogiją žr. 2003 m. sausio 9 d. Sprendimo *Givane ir kt.*, C-257/00, EU:C:2003:8, 29 punktą).
- 44 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/38 17 straipsnio 1 dalies a punktas aiškinamas taip, jog, siekiant įgyti teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje prieš pasibaigiant penkerių metų nepertraukiamo gyvenimo joje laikotarpiui, bent dvylikos paskutinių mėnesių darbo ir nepertraukiamo gyvenimo šioje valstybėje daugiau nei trejus metus reikalavimai taikytini darbuotojui, kuriam nutraukiant darbinę veiklą sukako šios valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją.

Dėl antrojo klausimo

- 45 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 46 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (dešimtoji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 17 straipsnio 1 dalies a punktą reikia aiškinti taip, kad, siekiant įgyti teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje prieš pasibaigiant penkerių metų nepertraukiamo

gyvenimo joje laikotarpiui, bent dvylikos paskutinių mėnesių darbo ir nepertraukiamo gyvenimo šioje valstybėje daugiau nei trejus metus reikalavimai taikytini darbuotojui, kuriam nutraukiant darbinę veiklą sukako šios valstybės narės teisės aktuose nustatytas amžius, kada suteikiama teisė į senatvės pensiją.

Parašai.